

OSTAĆ SIĘ (126) *vb pf*

się (67), sie (59).

o jasne; -a- (39), -ã- (19); -a- *Mącz, RejPosWiecz*³, *BudBib, NiemObr* (4), *SarnStat* (2); -ã- *Leop, OrzRozm* (2), *OrzQuin, RejPos, SkarJedn, OrzJan*; -a- : -ã- *BibRadz* (5:1), *CzechRozm* (12:4), *ModrzBaz* (1:1), *CzechEp* (11:1), *WujNT* (1:5).

inf ostać się (58). ◇ *fut* 1 sg ostoję się (3). ◇ 3 sg ostoi się (41). ◇ 1 pl ostoimy się (1). ◇ 3 pl ostoją się (14). ◇ *praet* 1 sg m ostąłem się (1). ◇ 3 sg m ostął się (1), [ostojął się], ◇ *con* 3 sg m by się ostął (2). *f* by się ostała (1). ◇ 1 pl m pers byśmy się ostali (1). ◇ 3 pl m pers by się ostali (1). *subst* by się ostały (1). ◇ *con praet* 3 sg m by był się ostął (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Pozostać nadal przy czymś, zostać na jakimś stanowisku; zgodzić się z czymś; subsistere Vulg, Cn; consistere Modrz, Cn* (51) : *Leop Iob* 8/22; *KuczbKat* 255 marg; przeto fie wywod ten ośćać nie może. *CzechRozm* 84v; A przeto tá ich dumá głupia/ nie może fie ośćać. *CzechRozm* 135v, 42, 43 [2 r.], 54v, 98, 115v (20); A iefliby iefzcze dwa Papieżowie byli/ końcáby nigdy niezgodzie nie było: a iednośćbynigdy mieycá nie miála y ośćać by fię z wieła głów nie mogła. *SkarJedn* 60; *CzechEp* 150, 175, 328, 345; *NiemObr* 77; *WujNT* 452.

ostać się przy kim (1): że te rzeczy [waśń bojaźń gniew] fą iákoby domowi názi nieprzyaściele: ktorzi się w nas ták w krádli/ iż zá ich opánowaniem/ niemoże się przy nas rozum ábo prawdziwy rozładek ośćać [non possit ratio consistere]. *ModrzBaz* 7.

ostać się przy czym (1): *OrzQuin* P3; *CzechRozm* 101v; Boć fię X.K nie ostoi y przy onym rodzeniu w niebie bez mátki y przy tym ná ziemi bez oycá. [...] gdyż mu wśzytko to tymi pífmy swoimi/ iegoż włafni oycowie/ zbiją *CzechEp* 260; Cnota ioft [!] fkarb Boży wielki Ktory widzi człowiek wśzelki A kto się przy niey ostoi/ Ten się wśtydu iuz nie boi. *CzachTr* [D]v. Cf »przy tym mniemaniu ostać się«, »przy słowach swoich ostać się«.

W charakterystycznych połączeniach: ostoi się argument, bład, cnota, domysł (2), *duma* (2), *mniemanie, wymysł, wywod*.

Zwroty: »przy tym (a. w tym) mniemaniu ostać się« (2): A ták obaczywśzy/ y grzech y gniew Boży/ potrzebá nam wśłzey wśtępic w doświadcźaniu nas lámych/ bo fie tu iuz przy tym mniemaniu ták ośćać nie godzi/ byfmy nie wpádli w rośpácź z Iudafzem *RejPosWiecz*³ 98; Lecź kto pilnie w to weyźrzy/ obaczy/ iż fię Papieżnicy w tym mniemaniu nie ostoią *NiemObr* 175.

»ostać się na placu« [szyk zmienny] (6): áby fię reguła iego Antichryśtowskiá ośtála ná plácu/ iż vcźynki Troyce ś. fą nierozdzielne. *CzechEp* 182; Zácźym nikczemna dumá y fprofný bład X.K ktery rzecz prawdźie przeciwná/ we wśzytkim fwym Wędźidle trzyma/ fzyię złamać muśi: á prawdá fię ná plácu ostoi. *CzechEp* 282, 82, 200, 231, 277.

»w porządku ostać się« (1): iżby zwierzchność/ y władza Piotrowá/ zówśze fuccellorá potrzebowała/ bez ktoregoby/ zbor páná Chríśtułow/ w porządku ośćać fię nie mogli. *NiemObr* 51.

»przy słowach swoich ostać się« (1): Chćiałliby fię tedy z tąd/ nie śíanem (iáko mówią) I.M. X.K wykřęcić: y przy tych fłowách swoich/ ktore nápiśał/ ośtác *CzechEp* 346.

»wespolek ostać się [z czym]« (2): Podobnali to/ żeby śmierć z żywotem/ fkażá z nieskażeniem/ ciemność z światłością [...] mogły być kiedy w iedną rzecz włafnie/ prawdziwie y skutecznie ták fpoione/ żeby fię z łobą wespolek ostały [.] y iedną iuż rzeczą zázwdy potym z rzeczy przeciwnych były *CzechEp* 246, 322.

Szeregi: »ostać się i być prawdziwym« (1): á iákożby to przyftołowanie ostać fię y być prawdziwym mogło. *CzechEp* 281.

»(nie) zgodzić i (ani) ostać się« (3): y iákich też wczynkow potrzebá nam będzie czynić/ áby fie ony zgodzić y ostać mogły z oną łáfką Bożą [*errata dodaje*: y] z męką Chriftofową/ ábo nákoniec z łámą wiárą nálfzą? *CzechRozm* 212; Bo fię nigdy pletliwe báśni ludzkie/ iáko plewy z pńzenicą z fłowem Bożym wespolek nie zgodzą áni ostoia. *CzechEp* 322, 188.

α. *Utrzymać moc prawną* (2) : á tákże fzpitalné/ kollegiáckie/ klaftorné/ y infzé nádania po Alexándrze/ w fpokoinym wzywaniu ostać fie máia *SarnStat* 92.

Zwrot: »przed statutem ostać się« (1): iefliby kto zá otrzymaniem wiecznym dániny/ nam iáką wieś puścił/ áłbo fumnę ftará/ któraby fie przed Státutem ostać mogła: [...] tedy/ gdy to będzie okazano iálfnie/ powinni będziemy záfię onému też wieś/ y z tąż fumną wrócić. *SarnStat* 90.

2. *Utrzymać się, wytrwać, nie ulec czemuś; stawić opór; subsistere, stare PolAnt, Vulg; resistere, sustinere PolAnt* (54) : *Leop Is* 17/16; *BibRadz Ier* 46/15, 21, *Dan* 11/6; Vereor ut subsistere possit, Obawam fie áby fie mógł zoftać albo ostać/ oprzeć. *Mqcz* 419d; *OrzQuin* K3v; *BudNT Matth* 12/26 [2 r.]; Ale gdy oćiec fyn y duch to ieft wżytká Troycá fprawá Boftwá/ tedy fię podobno rychley ostoi/ bo iuż Boftwo wżem fpolne/ zázraz wżytkim wfluży y dogodzi. *CzechEp* 183, 132, 133, 170, 231, 321; *ArtKanc* R19; *OrzJan* 134; Wfzelkie kroleftwo rozdzielone przeciwko łobie/ będzie fpuftofzone: y wfzelkie miáfto ábo dom rozdzielony przeciwko łobie/ nie ostoi fię [*non stabit*]. *WujNT Matth* 12/25; iákoż fię ostoi kroleftwo iego [*quomodo stabit regnum eius*]? *WujNT Luc* 11/18; iż przyfzedł dzień on wielki gniewu ich á ktoż fię ostać będzie mógł [*et quis poterit stare*]? *WujNT Apoc* 6/17, *Matth* 12/26, *Mar* 3/24, 25, 5. 417, *Rom* 14/4.

ostać się czemu (1): Zaden fie nye ostoi Pánye twey frogości. *LubPs* ddv.

ostać się przeciwko komu (2): żaden fye z nich [*kacerzy*] przeciwko tym trzem ná plácu nieostoi *OrzList* i2; *OrzRozm* N4.

ostać się przeciw(ko) czemu (3): zá czymby ták wárownie vbudowane będąc/ ostać fię mogły przeciwko wżytkim naiazdom fzátańfkim/ y branam piekielnym. *NiemObr* 32, 7, 67.

ostać się przed kim (10): *LubPs* H4v; Ktoż fie może ostać przed tym świętym Pánem Bogiem [*Quis poterit stare ad facies Domini Dei sancti istius*]? *BibRadz 1.Reg* 6/20; á kthoż by fię przedemną ostał [*quis ipse ad facies meas stet*]? *BibRadz Iob* 41/1, *Gen* 4/23, I 113c *marg*, *Ios* 10/8, *Ps* 100/7; *BudBib Iudith* 6/3; przedfię iednák práwdá ktora przy nas ieft/ przed Bogiem y Chriftofem ostoi fię w on dzień ostateczny. *CzechEp* 101; *NiemObr* 123.

ostać się przed czym (4): Iáko tyki ze trzciny poftawiono ná mieyfcu wyfokim nie ostoia fię przed wiatrem/ ták ferce łęklive w myfli głupiego nie wytrwa przeciw żádnemu poftórchowi. *BibRadz Eccli* 22/21, *Prov* 27/4; *BielSpr* 64v; y nie ostoia fię przed mocą koni nálfzych/ ktorymi ie podepcemy [*et non sustinebunt potentiam equorum nostrorum*] *BudBib Iudith* 6/3.

ostać się gdzie (2): *SeklPieś* 19v; y wierz temu ostoili fye w Polfzce ten nowy Senior/ że iemu niezwielf kiedy Kapłan z Krolem łtarczy Polfzcy Seniorowie/ połpołu tyłu podądzą. *OrzRozm* 13.

W przeciwstawieniach: »ostać się ... upaść (2), mieć koniec, przemijać, zginąć« (5): [człowiek] Wyrałta iáko kwiatek/ y bywa podcięć/ przemiiia iáko cień á nie ostoii fię [fugit velut umbra et non stabit]. *BibRadz Iob* 14/2; Wiedz że Polfká tákowym klinem łtoi/ á odchylili [!] fye oná z tego klinu od káta ktorego/ vpádnie pewnie/ ořtać fye żadną miárą ná plácu łwym inák niemoże. *OrzRozm Ev*; iřz gory ich krwią opływác będą/ á polá będą pełne trupow ich/ áni fię będą mogli przed námi ořtác/ ále zginá [et non resistet vestigium pedum ipsorum contra faciem nostram] *BudBib Iudith* 6/3; *CzechRozm* 14; y nie będą fię mogli ořtać/ ále ma koniec [et non poterit stare, sed finem habet] *WujNT Mar* 3/26.

Zwroty: »ostać się na miejscu swym« (1): ořiedzę fye/ ořtoię fye ia ná mieyřcu łwym bes was/ byřcie téż dobrze wy wřzyřcy poginęli Królowie ná řwiećie/ tedy ia przedřię łtać muřzę *OrzQuin* K3v.

»ostać się na placu« [szyk zmienny] (1): *OrzList* i2; wřzákem ři to y pierwey powiedřiał/ że bes łtanu Duchownego/ łtan řwiecki/ ořtać fye ná plácu żadną miárą w Polfzce niemoże *OrzRozm* K2, Ev, N4; A wierni fię przedřię y bes cudow/ chociařz y w przełłádowánium/ ná plácu ořtoię *CzechRozm* 189v, 14; *CzechEp* 203.

Szereg: »osiedzić się, ostać się« (1): *OrzQuin* K3v cf »ostać się na miejscu swym«.

W przen (1) : iřz wiáry zbáwienney fundáment nie piałczyřty ále opoczyřty ná łámym piřmie Prorořkim y Apořtołřkim záłádzony/ ořtoi fię przeciř wřzem řzátáńřkim náwałnořciam. *NiemObr* 67.

3. Zostać, zatrzymać się, nie opuścić jakiegoř miejsca; consistere Vulg, Modrz; stare PolAnt (16) :

ostać się gdzie [w tym: w czym (6), na czym (5), „gdzie” (1), „nigdzie” (1), „tam” (1), „tu” (1)] (15): *BierEz* Ov; řić [wierni] fię tu w łwym dzyedzictwey ná zyemi ořtoię/ Ale złořnikow pomřtá iuř pewnye nye minye *LubPs* Kv; *Leop Prov* 7/11; Człowiek opiły przewrotnym iest á hárdy nie ořtoi fię w łwym mieřzkánium [non habitabit] *BibRadz Hab* 2/5; y nie mořem fię ořtác ná dworze/ gdyř thá řpráwá nie odpráwi fię zá dzień áni zá dwa *BibRadz 3.Esdr* 9/11, *Ps* 69/3; pewnieć fye Krol nářz na řáđziech nářzych wřzetecznych długo nieořtoi *OrzRozm* T2v; iř żadna rzecz nieczyřta nie moře fię ořtać w řwięřym kroleřtwie twoim *RejPos* 332v; *CzechRozm* 222, 228; áby ie [syny] powřciągáli [rodzice] od rořkořzy: bo gdzie te pánuia/ tám fię cnotá ořtać niemoże [A voluptatibus, in quarum regno virtus consistere nequit]. *ModrzBaz* 10; *CzechEp* *2v; *LatHar* 739; *RybGęřli* D3v; LOKIETEK cny/ WLADZISLAW/ po řzczęřciu przewrotnym/ Ořtał fię zář ná Páńřtwie: był w meřtwie ochotnym. *KlonKr* A3v; [Samo řiáżę Iaróřlaw zrzyćiwřzy z fiebie vbior y znáki řiáżęce/ przemieniáiac konie ledwo vćiekl/ y nieořtoiał fię áż w Wielkim Nowogrodzie. *StryjKron* 171 (Linde)].

a. Pozostać, ocaleć (1) : Pánie/ proroki twoie po zábijáli [!]/ y ořtarze tve porořkopywáli/ á ořtałem fię iá ieden [ego relictus sum solus]/ y řzukaia dufze moiey. *BudNT Rom* 11/3.

4. Utrzymać się, nie poruszyć się; stare Vulg (5) : Będzie fię podpierał domu łwego/ á nie ořtoi fię. *Leop Iob* 8/15; Po oney pochyłoney ná vkoř dębinie/ Nie ořtoi fię kula/ řzozem fię precz winie. *BielSat* N3v [idem *BielSjem*]; mam zá to/ iřz to wyznařz/ że ten řydowřki zálot/ nic w łobie nie ma mocy/ y zá řieć páięczą ledwie moře być poczyřtaⁿ/ bo fię w nim y muchá nie ořtoi. *CzechRozm* 134; *BielSjem* 40.

W przeciwstawienia »spasć ... ostać się« (1): włożą ie [serce] ná Ogień/ álbo fwemu Kápłanowi ná głowę iefli go máią/ gdy z głowy spádnie Serce zły znak tego máią/ iefli fie oštoj tedy dobry BielSpr 68.

Synonimy: 1. być, wytrwać; 2. oprzeć się, wytrwać, wytrzymać; 3. zatrzymać się.

Formacje współrdzenne cf 1. STAĆ.

AW